

Westerbotens Pän. Tidslyten.

Under denna öfverkrift har Aftonbladet börjat en artifikserie, som att döma af den första artikeln kan sägas vara ett ord i sinom tid. Ett nationallyste hos swenskarne, "flården och öfwerdådet," befant och erkändt men ingrodt, framhållles deri med berömdvärdt mod och öppenhet. Wi tillåta oss att deraf återgifwa följande:

Den, som under de sista årtiondena uppmärksam följt samhällslifwets utveckling i vårt land, känner nog igen dess lynne. En hwar, som lest något med i högre och borgerliga kretsar — embetsmannafärens såväl som affärswerldens — känner till hylles den lyx, hwilken der utbildat sig i bostäder och möblemang, kläder, mat och dryck. Och smaken för wällesnad och öfwerflöd har ofwanifrån trängt så djupt ned i samhällslagren som det varit möjligt. "En ann' är så god som en ann'," säger det gängse swenska ordspråket. Lyx och öfwerdåd hafwa återligen funnits äfwen i forna tider, men i vårt land ingalunda i den utbredning som nu. De, som lefwat med i detta århundrades första hälft, kunna förtälja, huru enkla den tidens seder woro. Tidens anda war en annan. Industri och handel woro wisseligen föga utvecklade. Penningar woro icke så lätta att bekomma och omsättningen mindre. Kommo så hypoteksbänker och enskilda banter och insörde, med stöd af utländska millioner, ett utgrenadt lånesystem öfwer landet. Åkerbrukaren fick med lätthet belåna sin åkerjord, stadsbon sina husegendomar; och den, som icke hade jord och fastigheter, han fick lån mot borgen af mer eller mindre burgna wänners namn. Der blejwo "glada" tider i landet. Man lånade och lefde högt. Champagnen flödade der och hwar äfwen i böndernas hem; många deras söner sändes till universitetet och döttrarne skulle lära sig spela piano och läsa franska; återstoden af lånen lades ned i försköning af bostäderna, alltför litet i förbättring af jorden. När så tiden kom för betalningen af lånens räntor och amortering, då hade icke inkomsterna stigit i samma mån. Swarigheternas tid började. Man hade want sig wid större behof, hade förgätit den gamla konsten att inskränka sig och spara. Det hade gått för lätt att få penningar. Man fortsatte med lånesystemet så länge det fans något att belåna. De, som fortsatte i den inslagna stråten, stupade, och alltför många fick med familj och allt gå ifrån fäderneärfd jord. Men de förwärfwade wanorna, de stora behofwen, dem war det inte så lätt att gå ifrån. När så till slut för återbrukaren sadespriserna — och dermed jordens värde —, för jernbrukaren jernets och för många andra industriidkare manufakturföremålen värden alltmåra sjönko, då blef ställningen ytterligare förswärad.

Den generation, som uppvuxit under det senaste halffselet, förefaller emellertid för den nytlige betraktaren, som om den wore synnerligt burgen. Och det är icke underligt, om främlingar, som flyktigt gästa vårt lands större städer, framför allt hufwudstaden, tro sig finna en allmän wälmåga hos befolkningen. Swart de wända sig, finna de förlustelokalerna, somliga af rentaf storartade dimensioner och öfwerdådig prukt. De finna dessa lokaler hwarje estermiddag och in i sena aftontimman fyllda af menniskofskaror, män och qwinnor, som wid glasens klang under glädtigt samspråk lysna till orkestermusikens toner. Der råder alls icke samma återhållsamhet som t. ex. i Paris' kaféer, hwarest de habituella kunderna mestadels tillbringa sin tid med tidningsläsning endast under förtärandet af en kopp kaffe eller en likör. Hos oss går det wida rundligare till; när den första flaskan punsch eller den första toddyn är inmundigad, requireras i regeln strax en ny, och så sortgår det aftenen i ända, dag ut och dag-in. Man bjuder hwarandra laget rundt. Ty swenskarne äro ett generöst folk, och när den egna börsen blir tom, lånar man ur andras. Och wid festmiddagarna på våra matlokaler och i våra hem öfwerkastas de främmande gästerna af en lyx, som de själlan, om någonsin sett motsiende till i Europas andra kulturländer, hwarken i Tyskland, Frankrike, England, Danmark eller Italien. Här serveras icke blott en rad af kostbara maträtter, utan dertill ifyllas i hela batterier af glas dyrbara winer af så många olika slag, att främlingen häpnar. I Frankrike, England och Tyskland hör det icke ens till goda tonen att wid en och samma middag servera 7—8 sortter win eller mera. Dersför får man ock i utlandet höra dessa swenska seder under åtlöje omtalas såsom en egendomlig art af "barbari," af obeleswadt fräsferi. Dessa swenska middagar och d:o supéer hafwa i sanning urartat till ett för helsan skadligt och för familjernas ekonomi förderfligt gurmanderi, hwaröfwer de flesta i tyfthet klaga, men som ingen wägar bryta emot.

Det finnes i det hela taget ingen egenkap swensken är så rädd för att wisa som sparsamhet. Den sparsamme betraktas hos oss som snål, sniken girig. Då swensken beundrar eller tror sig beundra fransmannen, är det icke dennes goda egenskaper, framför allt icke arbetsfliten, sparsamheten och förnöjsamheten, hwilka i främsta rummet gjort Frankrike så rikt och kraftigt, utan det är snarare det glada lättfinnet, abandon'en som han tror vara det karaktäristiska för denna stora nation; men han ser då blott hwad som rör sig på ytan i det franska samhällslifwet. Hwad som förfjigår på djupet, det stora, ihärdiga arbetet, arbetsglädjen, det lyckliga familjelifwet, föräldrafärliken, barnafärliken, och först och sist den omtänksamma, beräkande sparsamheten — dem känner han ej. Han värderar Frankrike och dess hufwudstad efter de extravagananta folknöjena och de lika extravagananta romanerna — men dessa företeelser äro blott sjuftliga utwärtter på det franska samhällets friska stam. Blickar han något djupare in i detta lands samhälls- och familjelif, skall han finna ett idogt, ytterst arbetsamt folk, som med stor måttfullhet njuter af lifwets gåfwor; han skall i regeln finna dessa familjer, äfwen sedan de blifwit burgna, boende i små bostäder med få och låga rum, och med enkel möblering. Han skall finna dem förtära en billig kost och enkelt win — öfwerflottet, af sin inkomst lägger fransmannen till sitt kapital, som han förräntar på bästa sätt. Han lefwer enkelt för att spara för sin och familjens framtid. Fransmannen är alltså ingen slöjare, han njuter med måtta af sitt öfwerflöd — men han tänker i stället på morgondagen och de sina. På det sättet blir hans wälmåga solid. På det sättet har Frankrike blifwit rikt och mäktigt, i trots af alla sina politiska olyckor, i trots af de fem milliardernas förlust.

Hwilken olikhet mot förhållandena hos oss, som älska att falla oss "Nordens fransmän!" Wi lefwa så gerna för dagen, njuta stundens s. k. nöjen, spara icke för morgondagen, eller, om wi göra det, oftaft för att få använda besparingen på lyx och njutningar. På dem, på nöjena, flården och öfwerdådet offra wi våra sista styfrar, och när de taga de taga slut, skuldsätta wi oss. Och så börjar den olycksdiga resan utföre till ekonomisk och moralisk undergång. Huru otaliga familjer hafwa icke under senare tider genom en eller flera af sina medlemmars tanklösa njutningslystnad blifwit på detta sätt bragta i elände!

Samma folk, som i gångna tider, då landet genom krigets olyckor bragts i trångmål, funnat med seg kraft och okusligt tålmod genomgå de swåraste lidanden och umbäranden, har nu under den långa fredens tid icke förmått motstå wälmågans och njutningens frestelser. Mer än en fosterlandswän har dersför yttrat den tanken, att endast olyckor och frig kunna åter stälsätta detta folk. Men icke kan wäl någon på allwar önska sådana olyckor. Det är dersför hwarje fosterlandswäns pligt att se till, om icke andra, mindre förtristade medel kunna finnas, som föra till samma stora och wiktiga mål.